TOETSING FLORA- EN FAUNAWET VOOR DORPSUITBREIDING IN NIEUW-BALINGE

buro bakker adviesburo voor ecologie BV

TOETSING FLORA- EN FAUNAWET
VOOR DORPSUITBREIDING IN NIEUW-BALINGE

Gebruik en overname van gegevens
alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

Buro Bakker (2012);
Toetsing Flora- en faunawet voor dorpsuitbreiding in Nieuw-Balinge.
Buro Bakker adviesburo voor ecologie BV te Assen,
in opdracht van gemeente Midden-Drenthe.

in opdracht van:

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

contactpersoon:

MEVR. R. IPEMA

uitgevoerd door:

BURO BAKKER ADVIESBURO VOOR ECOLOGIE BV
Weiersloop 9 Postbus 10034 9400 CA Assen - tel. 0592-313389 - info@burobakker.nl

Projectleiding:
Ir. M.S. Van Kerkvoorde

Veldwerk en rapportage:
Ing. H.J. Steendam

Inhoud

1 INLEIDING 1

1.1 AANLEIDING EN DOEL 1

1.2 WETTELIJK KADER 1

1.3 METHODE 1

1.4 PLANGEBIED 1

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING 2

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG 3

2.1 FLORA 3

2.2 VOGELS 3

2.3 VLEERMUIZEN 4

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN 4

2.5 REPTIELEN, AMFIBIEËN EN VISSEN 4

2.6 OVERIGE SOORTEN 5

2.7 LICHT BESCHERMDE SOORTEN 5

3 CONCLUSIES 6

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN 6

3.2 SAMENVATTING VERVOLG 6

4 BRONNEN 7

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING EN DOEL

De Gemeente Midden-Drenthe is bezig met het opstellen van een nieuw bestemmingsplan, waarin uitbreiding van Nieuw-Balinge met een woonwijk mogelijk wordt gemaakt.

Effecten op beschermde flora en fauna als gevolg van de gewenste ontwikkeling, kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Buro Bakker is gevraagd om middels een verkennende toetsing (quickscan) eventueel aanwezige beschermde flora en fauna in beeld te brengen en de effecten van de gewenste ontwikkeling op deze soorten te beoordelen. In 2009 heeft Buro Bakker reeds een verkennende toetsing aan de Flora- en faunawet uitgevoerd[1]. Inmiddels zijn de plannen herzien en is een toetsing aan de gewijzigde plannen noodzakelijk.

Met de quickscan wordt eenduidig in beeld gebracht of en welke beschermde soorten in het plangebied aanwezig kunnen zijn. Indien de gewenste ontwikkeling kan leiden tot negatieve effecten voor deze soorten, leidt de quickscan tot aanbevelingen voor vervolgstappen. Het uiteindelijke doel is het afstemmen van de ontwikkeling op de aanwezigheid van beschermde soorten, zodat gewerkt wordt binnen de kaders van de Flora- en faunawet.

1.2 WETTELIJK KADER

De Nederlandse natuurwetgeving is gebaseerd op de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. De soortbescherming is hierbij uitgewerkt in de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt een aantal veelal zeldzame of kwetsbare planten- en diersoorten. Relevant zijn in het kader van deze quickscan vooral de bepalingen die van toepassing zijn op ruimtelijk inrichting en ontwikkeling. De Flora- en faunawet is overal in Nederland van toepassing, ongeacht het type of de omvang van de werkzaamheden of activiteiten.

Er worden in de Flora- en faunawet drie verschillende beschermingsniveaus gehanteerd: een lichte, een matige en een zware bescherming. Voor soorten met een lichte bescherming geldt een algehele vrijstelling van de verbodsbepalingen. Bij matig en zwaar beschermde soorten zijn mitigerende maatregelen van toepassing als effecten van de gewenste ontwikkeling niet uitgesloten kunnen worden. Dit betekent dat ontwerp, planning en/of uitvoering afgestemd moeten worden op de beschermde soorten, zodanig dat de functionaliteit van de verblijfplaats van deze soorten behouden blijft. Een ontheffingsprocedure treedt in werking als mitigatie niet mogelijk is.

Een toelichting op de Flora- en faunawet staat in Bijlage I.

1.3 METHODE

Voor de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten zijn de meest actuele en relevante bronnen geraadpleegd (zie bronnen achter in dit rapport). Op woensdag 25 april 2012 is een ecologische verkenning in het gebied uitgevoerd. Daarbij is gelet op de aanwezigheid van beschermde flora en fauna. Daarnaast zijn inschattingen gemaakt van het (mogelijke) voorkomen van beschermde soorten op basis van terreinkenmerken.

1.4 PLANGEBIED

Het plangebied is gelegen in de bebouwde kom van Nieuw-Balinge, gemeente Midden-Drenthe, provincie Drenthe. Het plangebied wordt grofweg begrensd door de straten

[1] Buro Bakker, 2009. Toetsing Flora- en faunawet voor uitbreiding van een woonwijk in Nieuw-Balinge. In opdracht van gemeente Midden-Drenthe.

Wolvenhaar, Breistroekenweg en Meeuwenweg. Het hele gebied beslaat ongeveer 2 hectare. In figuur 1 is de begrenzing op kaart aangegeven.

Figuur 1: De ligging van het plangebied. De begrenzing is met een rode lijn aangegeven (Kaartmateriaal: Google Earth Pro).

Het plangebied ligt aan de zuidkant van de bebouwde kom van Nieuw-Balinge. Het bestaat overwegend uit onbebouwd terrein, zonder opgaande begroeiing. Een deel van de voorziene nieuwbouw is reeds gerealiseerd of in aanbouw. Het onbebouwd gedeelte van het plangebied bestaat voornamelijk uit grasland dat regelmatig (meer dan vier keer per jaar) wordt gemaaid. Ten zuiden van de Boekweitstraat is een speelveldje aanwezig. Het grasland wordt aan de zuidkant afgescheiden met een ondiepe greppel. Ten zuiden van de greppel is een strook met akkerbouw en een volkstuinencomplex aanwezig. Er is weinig water in het plangebied aanwezig. De greppels staan delen van het jaar droog. Verder zijn er enkele laagten aanwezig, met relatief vochtige omstandigheden.

Figuur 2: Impressie van het plangebied.

1.5 VOORGENOMEN ONTWIKKELING

In het plangebied zullen woningen worden gebouwd. De toetsing wordt in eerste instantie uitgevoerd op het nieuw op te stellen bestemmingsplan.

2 FLORA EN FAUNA OP DE LOCATIE: POTENTIES, EFFECTEN EN VERVOLG

In de paragrafen 2.1 tot en met 2.6 wordt de (mogelijke) aanwezigheid van zwaar en matig zwaar beschermde flora en fauna besproken. De mogelijke aanwezigheid van deze soorten kan leiden tot de aanbeveling voor vervolgonderzoek of tot een mitigatieopgave. In paragraaf 2.7 wordt ingegaan op de aanwezigheid van licht beschermde soorten.

Tevens worden de effecten beoordeeld die de voorgenomen ontwikkeling heeft op beschermde flora en fauna.

2.1 FLORA

Voorkomen

In het plangebied is uitsluitend algemene (niet beschermde) flora aanwezig. Door het regelmatige maaibeheer is het plangebied niet geschikt als groeiplaats voor soorten met een zware of matige bescherming.

Effecten en vervolg

Soorten met een zware of matige bescherming zijn niet aanwezig. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.2 VOGELS

Voorkomen

Het huidige intensieve grondgebruik (regelmatig maaien, akkerbouw, tuinbouw) resulteert in omstandigheden in het plangebied die niet geschikt zijn voor vogels om te broeden. Bij voortgang van het huidige intensieve beheer kan vestiging van broedvogels in het terrein gedurende de rest van het broedseizoen worden uitgesloten. Veranderingen in het beheer, waarbij ruigtes en opslag van houtige gewassen onstaan, kunnen leiden tot het geschikt worden van (delen van) het plangebied. De vestiging van soorten met een jaarrond beschermde nestplaats (roofvogels, uilen en sommige koloniebroeders) is in de komende jaren niet te verwachten.

Effecten en vervolg

Jaarrond beschermde soorten

Soorten met een jaarrond beschermde nestplaats zijn niet in het plangebied aanwezig. In de komende jaren kan vestiging van soorten met een jaarrond beschermde nestplaats worden uitgesloten. Eventuele effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

Algemene broedvogels

Momenteel is er in het plangebied geen geschikt broedgelegenheid aanwezig. Eventuele effecten en vervolgstappen zijn op basis van de huidige gebiedskenmerken niet aan de orde.

Omdat de ontwikkelingen in eerste instantie bedoeld zijn om een nieuw bestemmingsplan op te stellen en nog niet direct om bouwwerkzaamheden op te starten kan het niet worden uitgesloten dat in de komende jaren broedgelegenheid in het het plangebied beschikbaar zal komen.

Bouwwerkzaamheden die over enkele jaren worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van nesten. Dit betreft zowel de vogels die in het plangebied zelf broeden als de vogels die binnen de beïnvloedingssfeer van de werkzaamheden broeden. Dergelijke verstoring is niet toegestaan en hiervoor wordt bovendien geen ontheffing verleend.

De werkzaamheden (met name het bouwrijp maken van de grond) dienen daarom in eerste instantie buiten het broedseizoen plaats te vinden. Het broedseizoen loopt globaal van half maart tot half juli. Bij het opstarten van werkzaamheden in het broedseizoen is moet eerst een controle op de aanwezigheid van nesten worden uitgevoerd. Deze controle moet worden uitgevoerd door een vogelkundige. De kans bestaat dan dat het werk stilgelegd moet worden.

2.3 VLEERMUIZEN

Verblijfplaatsen

Het is mogelijk dat er in de reeds gerealiseerde nieuwbouw in het plangebied gebouwbewonende vleermuizen aanwezig zijn. Vanwege de recente bouw is de inschatting dat de woningen als verblijfplaats functioneren zeer gering. De aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen elders in het plangebied kan op voorhand worden uitgesloten. Hier zijn potentiele verblijfplaatsen afwezig (gebouwen of bomen met holtes).

Belangrijke vliegroutes

Opgaande landschapselementen (houtwallen, bomenlanen of bosranden) zijn niet in het plangebied aanwezig. Daarmee kan de aanwezigheid van belangrijke vliegroutes voor vleermuizen worden uitgesloten.

Belangrijk foerageergebied

In het plangebied is weinig variatie aanwezig, waardoor het aanbod aan voedsel voor vleermuizen (insecten) niet erg hoog zal zijn. Het plangebied fungeert hoogstens als marginaal foerageergebied voor vleermuizen die in de omgeving verblijven. Er is geen sprake van essentieel foerageergebied.

Effecten en vervolg

De bouw van nieuwe woningen in het plangebied zal geen negatief effect hebben op de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen in de reeds gerealiseerde bebouwing. Er vindt geen sloop plaats. Door de nieuwbouw ontstaan mogelijk nieuwe ruimtes die als geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen kunnen dienen. De afname van de oppervlakte aan foerageergebied zal geen negatief effect hebben op de lokale vleermuispopulatie. Het plangebied heeft geen essentiele functie als foerageergebied en in de omgeving is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig.

2.4 GRONDGEBONDEN ZOOGDIEREN

Voorkomen

De aanwezigheid van grondgebonden zoogdieren met een zware of matige bescherming (bijvoorbeeld Das en Eekhoorn) kan op voorhand worden uitgesloten. Hiervoor is geen geschikt leefgebied aanwezig.

Effecten en vervolg

Zware of matig beschermde grondgebonden zoogdieren komen niet voor. Effecten en vervolgstappen zijn daarom niet aan de orde.

2.5 REPTIELEN, AMFIBIEËN EN VISSEN

Voorkomen

De zwaar beschermde Rugstreeppad komt voor in de omgeving van het plangebied (Mantingerzand, Hullenzand; www.waarneming.nl). Het voorkomen van de soort in het plangebied kan worden uitgesloten. De Rugstreeppad is een soort van dynamische milieus. Deze zijn niet aanwezig in het plangebied. Andere amfibieën met een zware of matig zware bescherming, alsmede beschermde vissen komen niet in het plangebied voor. De greppels in het plangebied staan delen van het jaar droog, waardoor voortplanting in het gebied niet moge-

lijk is. De aanwezigheid van (beschermde) reptielen kan worden uitgesloten. Er is geen geschikt leefgebied voor deze soortgroep aanwezig.

Effecten en vervolg

Reptielen, amfibieën en vissen met een zware of matige bescherming komen momenteel niet in het plangebied voor. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.6 OVERIGE SOORTEN

Voorkomen

De aanwezigheid van overige soorten met een zware of matige bescherming, zoals dagvlinders en libellen, kan op voorhand worden uitgesloten. Voor deze soorten is geen geschikt leefgebied aanwezig.

Effecten en vervolg

Overige zwaar of matig beschermde soorten komen niet voor. Effecten en vervolgstappen zijn niet aan de orde.

2.7 LICHT BESCHERMDE SOORTEN

Voorkomen

Naast de in dit hoofdstuk behandelde matig en zwaar beschermde soorten, zal ook een aantal licht beschermde soorten voorkomen. In tabel 1 is hiervan een overzicht opgenomen.

Tabel 1. Overzicht van licht beschermde soorten die in het plangebied aanwezig zijn of kunnen zijn.

Soortgroep	Soort	Type waarneming
Zoogdieren	Mol *Talpa europaea*	waarschijnlijk aanwezig
	Egel *Erinaceus europeus*	waarschijnlijk aanwezig
	Bosmuis *Apodemus sylvaticus*	waarschijnlijk aanwezig
	Huisspitsmuis *Crocidura russula*	waarschijnlijk aanwezig
	Veldmuis *Microtus arvalis*	waarschijnlijk aanwezig
Amfibieën	Bruine kikker *Rana temporaria*	mogelijk aanwezig
	Gewone pad *Bufo bufo*	mogelijk aanwezig

Effecten en vervolg

De negatieve effecten op licht beschermde planten en dieren zullen niet leiden tot het vernietigen van hele populaties. Het betreft allemaal algemene soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Schade aan soorten waarvoor een vrijstelling geldt voor de Flora- en faunawet hoeft niet te worden gecompenseerd. Op deze soorten is de zorgplicht wel van kracht (artikel 2 Flora- en faunawet). De zorgplicht bepaalt dat men wilde planten en dieren zo min mogelijk schade dient te berokkenen. Een veelgebruikte invulling van deze zorgplicht bestaat uit het ongeschikt maken van het plangebied voor dieren, door deze enkele dagen voorafgaande aan de werkzaamheden kort af te maaien. Dieren krijgen dan de tijd om het plangebied te verlaten en elders leefgebied te zoeken.

3 CONCLUSIES

3.1 SAMENVATTING MATIG EN ZWAAR BESCHERMDE SOORTEN

Onderstaande tabel geeft een overzicht van zwaar of matig zwaar beschermde fauna die in het plangebied voorkomt of mogelijk voorkomt.

Tabel 2 Overzicht van waargenomen of waarschijnlijk in het plangebied voorkomende zwaar of matig beschermde flora en fauna die hinder kunnen ondervinden van de bouw van de woningen ([1] = mogelijk aanwezig bij een extensivering van het huidige beheer).

Soortgroep	Soort	Functie	Beschermingsregime
Vogels	Alle broedvogels [1]	broedgebied	zwaar beschermd

De overige in het plangebied gevonden en te verwachten soorten zijn licht beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling. Een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet hoeft voor deze soorten niet te worden aangevraagd. De algemene zorgplicht (zie Bijlage 1) is dan wel van kracht.

3.2 SAMENVATTING VERVOLG

- Bij extensivering van het huidige beheer (waarbij ruigtes onstaan) kan vestiging van een aantal broedvogels in het plangebied niet worden uitgesloten. Werkzaamheden zoals het bouwrijp maken van de grond dienen daarom buiten het broedseizoen te worden uitgevoerd.
- De mogelijke aanwezigheid van vleermuizen in de reeds gerealiseerde bebouwing in het plangebied leidt niet tot het nemen van vervolgstappen.
- De aanwezigheid van andere (licht) beschermde soorten leidt niet tot verdere consequenties ten aanzien van de Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt wel de zorgplicht.

4 BRONNEN

Literatuur

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging.

Brouwer, T., B. Crombaghs, A. Dijkstra, A.J. Scheper en P.P. Schollema, 2008. Vissenatlas Groningen Drenthe. Verspreiding van zoetwatervissen in Groningen en Drenthe in de periode 1980 - 2007. Uitgeverij Profiel, Bedum.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (redactie), 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9. Nationaal natuurhistorisch museum Naturalis, European Invertebrate Syrvey - Nederland, Leiden.

Dietz Ch., von Helversen O. & D. Nill, 2011. Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion Uitgevers, Utrecht.

DR-loket, 2009. Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten Flora- en faunawet.

Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap. Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers, Haarlem.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. KNNV Uitgeverij.

Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra en T. Westra, 1985 -1994. Nederlandse oecologische flora. Wilde planten en hun relaties deel 1 - 5. KNNV Uitgeverij / IVN.

Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999. Atlas van de Drentsche Flora. Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs BV, Haarlem / Werkgroep Florakartering Drenthe.

Overig

www.waarneming.nl
www.telmee.nl
www.vleermuis.net
Google Earth Pro. 2009 Tele Atlas.

BIJLAGE I FLORA- EN FAUNAWET

Wetsartikelen

Door de in april 2002 in werking getreden Flora- en faunawet is de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. Het doel van de wet is om in het wild levende planten en dieren te beschermen. Voor dit project zijn de volgende artikelen van de wet relevant:

- Artikel 2 legt een zorgplicht op. Dat houdt in dat ingrepen zodanig worden uitgevoerd dat de beïnvloeding van de in het wild levende soorten planten en dieren minimaal is.
- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Artikel 9 verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 10 verbiedt het verontrusten van beschermde dieren.
- Artikel 11 verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten of holen van beschermde inheemse dieren.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

Beschermingscategorieën

De Flora- en faunawet in samenhang met het Besluit en de Regeling beschermde dier- en plantensoorten biedt de mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstellingen en ontheffingen van die verboden, mits aan voorwaarden wordt voldaan. De volgende beschermingsregimes worden onderscheiden:

Licht beschermde soorten. Hieronder vallen de zogenaamde tabel 1-soorten. Dit betreft een aantal beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt op voorhand een vrijstelling, mits bij ingrepen sprake is van de uitvoering van bepaalde werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik of de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Matig beschermde soorten. Dit betreft soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling of ontheffing wordt verleend. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, als volgens een door de Minister van LNV (thans EL&I) goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Als niet volgens een gedragscode wordt gewerkt, zal voor deze soorten een ontheffing aangevraagd moeten worden. Deze ontheffing wordt verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten (de zogenaamde lichte toets).

Zwaar beschermde soorten. Dit zijn soorten die vermeld zijn in bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, alsmede soorten die voorkomen op Bijlage IV van de Habitatrichtlijn alsmede de van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Een ontheffing met betrekking tot deze soorten wordt verleend als wordt voldaan aan drie criteria: 1) er wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten; 2) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang; 3) er is geen andere bevredigende oplossing. Aan de alle drie de criteria moet worden voldaan. Deze vormen gezamenlijk de zogenaamde uitgebreide toets.

Broedvogels Voor vogels, evenals voor diersoorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn en bepaalde soorten die bij amvb zijn aangewezen, geldt ingevolge de Flora- en wet het zwaardere beschermingsregime. Dit beschermingsregime is aan de orde bij de ontheffingverlening. Werkzaamheden waarbij nesten of vaste rust- en verblijfplaatsen worden beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord, zijn op grond van artikel 11 Flora-

en faunawet verboden. Voor veel vogels wordt aangenomen dat zij alleen tijdens het broedseizoen een nestplaats respectievelijk een vaste rust- en verblijfplaats hebben en buiten deze periode niet. Om te voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met het verbod van artikel 11 Flora- en faunawet, dient in dat geval het broedseizoen te worden ontzien. Voor een kleine groep vogels geldt dat zij hun nestplaatsen respectievelijk hun vaste rust- en verblijfplaatsen jaarrond in gebruik (kunnen) hebben. Deze plaatsen vallen dan ook jaarrond onder het beschermingsregime van artikel 11. De vogelsoorten waarvoor dit geldt, zijn door de Dienst Regelingen van het Ministerie van EL&I vermeld op de "Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep" van augustus 2009. Door het treffen van mitigerende maatregelen kan worden voorkomen dat in strijd wordt gehandeld met de verbodsbepaling van artikel 11 Flora- en faunawet. Indien aantasting of verstoring van de nestplaats of de vaste rust- en verblijfplaats niet te voorkomen is, dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

TOETSINGSKADER FLORA- EN FAUNAWET

Stroomschema

Op 26 augustus 2009 is door het toenmalige ministerie van LNV een aangepast beoordelingsschema voor de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen gepubliceerd (Min. LNV, 2009). Centraal in deze beoordelingswijze staan de mitigerende maatregelen waarmee de functionele leefomgeving van beschermde planten en dieren behouden moet blijven. Pas als de effecten van de beoogde ruimtelijke ingrepen op beschermde soorten niet gemitigeerd kunnen worden, is er in het kader van de Flora- en faunawet sprake van een ontheffingsplicht. In het stroomschema in figuur A is de beoordelingswijze voor soorten met een verschillend beschermingsregime uitgewerkt.

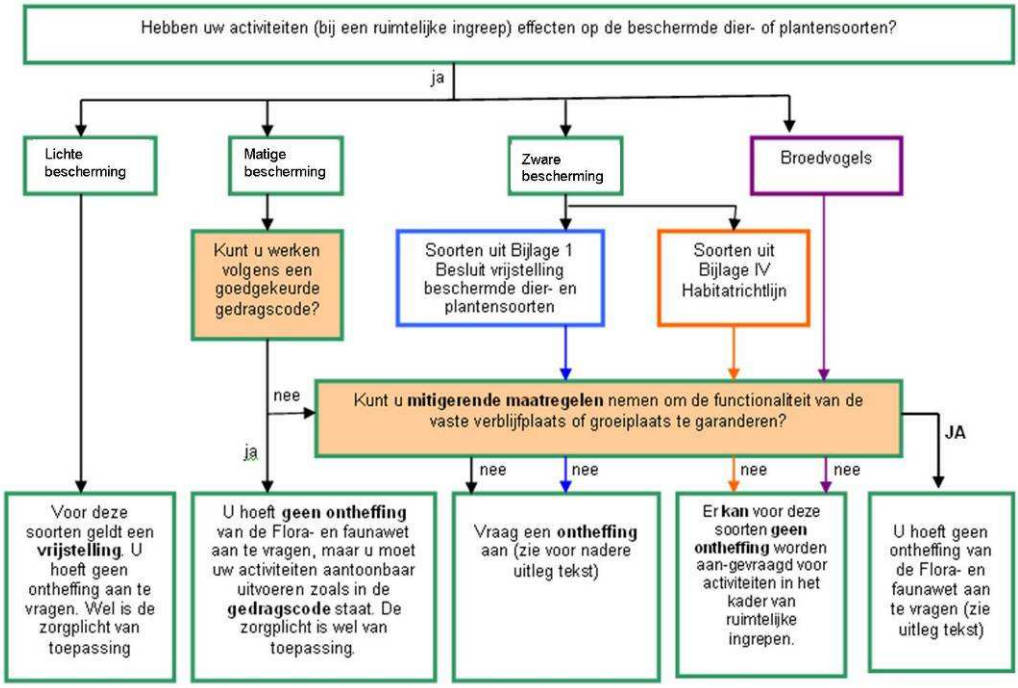

Figuur A. Stroomschema van de werking van de Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen (op basis van: ministerie van LNV, 2009).

Mitigatie als uitgangspunt

Als er bij de effectenbeoordeling van een activiteit is vastgesteld dat negatieve gevolgen op beschermde soorten kunnen optreden (dat wil zeggen: overtreding van de verbodsbepalingen van artikel 8 t/m 12 in de Flora- en faunawet), zijn vervolgstappen aan de orde. Met uitzondering van de categorie 1 soorten, waarvoor een vrijstelling geldt, staat het treffen van mitigerende maatregelen hierbij steeds centraal. Mitigerende maatregelen zijn gericht op het voorkomen van negatieve gevolgen van een activiteit. Onder mitigatie valt bijvoorbeeld het aanpassen van de planning van de werkzaamheden op de aanwezigheid van beschermde soorten, het wegvangen van dieren voorafgaand aan werkzaamheden of het aanbieden van alternatieve verblijf- en foerageerplekken.

De mitigerende maatregelen zijn voldoende als de functionaliteit van het leefgebied continu behouden blijft. Belangrijke aspecten hierbij zijn:

- Het leefgebied omvat naast een voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats ook de foerageergebieden en de migratieroutes die nodig zijn om de verblijfplaats te gebruiken.
- Ook een tijdelijke achteruitgang als gevolg van de activiteit is niet toegestaan. De mitigatie moet dus al werken op het moment dat het negatieve effect van de activiteit optreedt.
- Over het succes van de mitigerende maatregel dient een hoge mate van zekerheid te bestaan. Deze zekerheid kan bijvoorbeeld verkregen worden door wetenschappelijk onderzoek of aantoonbare praktijkervaringen.

Procedures per beschermingscategorie

Uit figuur A. blijkt dat er bij elke beschermingscategorie op een andere manier invulling gegeven kan worden aan de mitigatie van effecten.

Licht beschermde soorten. Voor deze soorten geldt een algehele vrijstelling. Er geldt geen mitigatieverplichting. Wel is de zorgplicht van toepassing. Deze plicht houdt in dat iedereen bij al zijn handelen nadelige gevolgen voor alle in het wild levende dieren en planten zoveel mogelijk moet voorkomen. Het onnodig toebrengen van schade is niet toegestaan.

Matig beschermde soorten. Voor het uitvoeren van mitigerende maatregelen kan bij matig beschermde soorten worden teruggegrepen op een goedgekeurde gedragscode (of eventueel zelf een gedragscode worden opgesteld). Gedragscodes worden opgesteld door sectoren (zoals waterschappen, gemeenten of de bouwsector) en ter goedkeuring voorgelegd aan Dienst Regelingen. Iedereen kan gebruik maken van deze gedragscodes voor zover de betreffende activiteit en het effect hiervan op beschermde soorten in de gedragscode zijn opgenomen. De situatiespecifieke uitwerking van de mitigatie moet dan worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol. Als geen gedragscode beschikbaar is, geldt de werkwijze zoals bij zwaar beschermde -soorten is beschreven.

Zwaar beschermde soorten. Het werken volgens een gedragscode is bij zwaar beschermde soorten niet toegestaan. De mitigerende maatregelen moeten in dit geval worden vastgelegd in een activiteitenplan. In de praktijk zullen de mitigerende maatregelen die in een activiteitenplan worden vastgelegd veel overeenkomst vertonen met een werkprotocol voor matig beschermde soorten. Een wezenlijk verschil is dat er geen goedkeuring van Dienst Regelingen aan een activiteitenplan ten grondslag ligt. Formeel is deze goedkeuring niet nodig; met de uitvoering van mitigerende maatregelen worden negatieve effecten immers voorkomen. Het Ministerie van EL&I adviseert echter wel om het activiteitenplan ter beoordeling aan Dienst Regelingen voor te leggen. Een positieve afwijzing van de aanvraag van Dienst Regelingen verkleint de kans op vertraging, bijvoorbeeld als er iemand bezwaar maakt tegen de plannen.

Vogels. Voor broedvogels bestaat de mitigatie in de regel uit het ontzien van de broedtijd of het treffen van maatregelen om te voorkomen dat vogels in het projectgebied tot broeden komen. Voor soorten met een jaarrond beschermde nestplaats is daarnaast een omgevingscheck vereist. Hierbij moet worden vastgesteld of de soort zelfstandig in de omgeving

een vervangend nest kan vinden. Is dat niet het geval dan moet een alternatief nest worden aangeboden. Als ook dat niet mogelijk is, geldt er een ontheffingsplicht.

Ontheffingsplicht

Op het moment dat de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten met het uitvoeren van mitigerende maatregelen niet gegarandeerd kan worden, is er sprake van een ontheffingsplicht. De aanvraag voor een ontheffing, of bij een WABO-procedure voor een zogenaamde verklaring van geen bedenkingen, wordt door Dienst Regelingen op de volgende criteria beoordeeld:

1. De gunstige staat van instandhouding van de soort
2. Is er sprake van een wettelijk belang (niet voor matig beschermde soorten)
3. Is er een alternatieve oplossing (niet voor matig beschermde soorten).

Dienst Regelingen zal beoordelen of het wettelijk belang zwaarder weegt dan overtreding van de verbodsbepalingen.

Voor soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit betreft een aantal van de zwaar beschermde soorten, waaronder alle vleermuizen) alsmede voor broedvogels geldt dat ruimtelijke ingrepen geen wettelijk belang zijn voor een ontheffing. Er dient sprake te zijn van een zwaarder belang, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid of grote redenen van openbaar belang. Als dit zwaardere belang niet aanwezig is, is voor deze soorten het uitvoeren van voldoende mitigerende maatregelen de enige manier om doorgang aan het initiatief te kunnen geven.

Rode lijsten

Soorten zijn opgenomen in Rode lijsten als ze worden bedreigd in hun voortbestaan. Deze lijsten omvatten verdwenen, ernstig bedreigde, bedreigde, kwetsbare en gevoelige planten en dieren in Nederland, verdeeld over achttien soortgroepen. Maatgevend voor plaatsing op deze lijst is mede de mate van afname van een soort in de afgelopen jaren. De Rode lijst biedt echter geen bescherming zoals de Flora- en faunawet dat doet. Voor het Ministerie van LNV zijn de Rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Het Ministerie streeft ernaar dat een volgende Rode lijst, die per soortgroep elke tien jaar verschijnt, kleiner zal zijn dan de huidige lijst. Hiertoe stimuleert het Ministerie dat bij bescherming en beheer van gebieden rekening wordt gehouden met de Rode lijst-soorten, en dat zo nodig en zo mogelijk aanvullende soortgerichte maatregelen zullen worden genomen. Van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties mag worden verwacht dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode lijsten (Ministerie van LNV, 2004). In de Rode lijst worden diverse categorieën onderscheiden:

- ernstig bedreigd (EB): zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- bedreigd (BE): sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- kwetsbaar (KW): matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- gevoelig (GE): stabiel of toegenomen maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen maar nog algemeen.

mei 2012

Vormgeving:
Joop Striker, Assen